

ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ DERGİSİ JOURNAL OF HEALTH SCIENCES OF ADYAMAN UNIVERSITY

Özgün Araştırma/Research Article

Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmi algıları ile ilişkili faktörlerin incelenmesi

Factors associated with health tourism perceptions among health sciences students

Abdülbeşir CEYLAN¹

¹Yüksek İhtisas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, 06530, Ankara-Turkey

Atf gösterme/Cite this article as: Ceylan A. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmi algıları ile ilişkili faktörlerin incelenmesi. *ADYÜ Sağlık Bilimleri Derg.* 2025;11(2):178-190. doi:10.30569.adiyamansaglik.1713408

Öz

Amaç: Bu çalışmada, Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin sağlık turizmine yönelik algılarının ve bu algılarla ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, 01.05.2025–23.05.2025 tarihleri arasında 277 öğrenciyle gerçekleştirilmiş olup, kesitsel ve tanımlayıcı nitelikte bir araştırma yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Öğrenci Bilgi Formu ve Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği (STFÖ) kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin farkındalık düzeyleri anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuş, sınıf düzeyi arttıkça farkındalık da artmıştır ($p<0,05$). Ortalama STFÖ puanı $66,85 \pm 10,95$ olup farkındalık genel olarak orta düzeydedir. Alt boyut puanları da benzer şekilde orta düzeydedir.

Sonuç: Öğrencilerin sağlık turizmine ilişkin farkındalıkları orta düzeydedir. Bölüm ve sınıf düzeyi önemli değişkenlerdir. Farkındalığı artırmak için müfredat düzenlemeleri ve eğitim çalışmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Farkındalık; Öğrenci; Sağlık bilimleri; Sağlık turizmi.

Abstract

Aim: This study aimed to examine the perceptions of students studying at the Faculty of Health Sciences, Yüksek İhtisas University, regarding health tourism, as well as the factors associated with these perceptions.

Materials and Methods: A cross-sectional and descriptive study was conducted between May 1 and May 23, 2025, with 277 students. Data were collected using the Student Information Form and the Health Tourism Awareness Scale (HTAS).

Results: The awareness levels of health management students were found to be significantly higher than those of other departments, and awareness increased with higher class levels ($p<0.05$). The mean HTAS score was 66.85 ± 10.95 , indicating a moderate level of awareness overall. The sub-dimension scores were also at a moderate level.

Conclusion: Students had a moderate level of awareness regarding health tourism. Department and class level were important variables affecting awareness. It is recommended to revise curricula and expand educational and awareness-raising activities to enhance students' understanding of health tourism.

Keywords: Awareness; Student; Health sciences; Health tourism.

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Abdülbeşir CEYLAN, Yüksek İhtisas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, 06530, Ankara-Turkey, E-mail: a.besirceylan@gmail.com

Geliş Tarihi/Received:03.06.2025 **Kabul Tarihi/Accepted:**25.07.2025

Yayın Tarihi/Published online:30.08.2025

Bu eser, Creative Commons Atf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır
Telif Hakkı © 2025 Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi

Bu makale araştırma ve yayım etiğine uygun hazırlanmıştır.

intihal incelemesinden geçirilmiştir.

Giriş

Dünya ve Türkiye'de ulaşım imkanlarının kolaylaşması sonucunda turizm sektörünün gelişimiyle birlikte, bireylerin seyahat etme nedenleri de değişmiş ve sağlık turizmi gibi yeni turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Dünya genelinde sağlık hizmetlerinin yüksek maliyetleri ve sosyal güvenlik sistemlerindeki sorunlar, sağlık turizminin gelişmesine yol açan etkenler arasındadır.¹ Sağlık sektörü günümüzde yalnızca hastalık tedavisiyle sınırlı kalmayıp, bireylerin yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen dinamik bir yapıya sahiptir.² Bu kapsamda sağlık turizmi, tedavi, rehabilitasyon veya sağlık hizmetlerine erişim için sınır ötesi seyahati içeren ve geleneksel turizmden ayrılan önemli bir alandır.^{3,4} Sağlık turizmi hem ülkeler arası sağlık hizmeti alışverişini artırmakta hem de ekonomik ve kültürel ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunarak ülke ekonomilerine önemli faydalar sağlamaktadır. Ayrıca, bu tür seyahatler bireylerin sağlıklarını koruma ve geliştirmelerine olumlu etkilerde bulunmaktadır.^{5,6} Tarihi kökleri Mısır, Yunan ve Roma dönemlerinde termal kaynaklara dayanan sağlık turizmi, modern anlamda 1980'lerin sonunda önem kazanmıştır.⁷ Küreselleşme, sağlık sistemlerindeki sorunlar ve artan bilinç düzeyiyle hızla büyüyen bu sektör, tatil ve tedaviyi bir araya getiren çok yönlü bir yapıya sahiptir.⁸ Artan bireysel hareketlilik ve gelişen yaşam standartları, sağlık turizminin dünya çapında yaygınlaşmasına ve turizm gelirleri içinde önemli bir yere sahip olmasına olanak tanımıştır.⁹

Sağlık turizmi, bireylerin sağlık hizmeti alma amacıyla kendi ülkeleri dışına seyahat etmeleriyle gerçekleşen ve medikal tedavi, rehabilitasyon, termal turizm ile wellness uygulamalarını kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Her yıl ortalama 14 milyon insanın seyahat ettiği küresel medikal turizm pazarı, 2023'te 24,14 milyar ABD doları gelir üretmiştir. Bu gelirin yılda %21,4'lük büyüme oranı ile 2028'e dek 53,51 milyar ABD dolarına, 2032'ye dek ise 137,71 milyar ABD dolarına çıkacağı tahmin edilmektedir.¹⁰ Diğer büyük alt sektörler arasında sağlıklı beslenme, fitness, önleyici tıp ve geleneksel tıp

uygulamaları yer almaktadır.¹¹ Bu veriler, sağlık turizminin yalnızca medikal hizmetleri değil; bireyin yaşam kalitesini artırmaya yönelik kapsamlı hizmetleri de içerdiğini ortaya koymaktadır

Günümüzde, küreselleşen sağlık hizmetleri sektörü, iş gücü piyasasında daha fazla esneklik gerektirmekte ve sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri için sağlık turizmi yeni kariyer olanakları sunmaktadır.¹² Sağlık Bilimleri fakültesi öğrencilerinin sektöre bakış açısı, profesyonellik algısı ve mesleki motivasyonları ile doğrudan ilişkilidir.^{11,13} Ancak, sektöre yönelik farkındalık eksikliği, öğrencilerin bu alandaki potansiyel fırsatları değerlendirmesini sınırlayabilmektedir. Sağlık turizmi, dünya genelinde hızla büyüyen ve ülkeler için önemli bir ekonomik kazanç kaynağı haline gelen bir sektördür. Türkiye, gelişmiş sağlık altyapısı, nitelikli sağlık çalışanları ve rekabetçi maliyet avantajlarıyla sağlık turizminde önemli bir destinasyon olma yolunda ilerlemektedir.¹⁴ Ancak, bu sektörün sürdürülebilirliği ve gelişimi, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin farkındalığı, ilgisi ve kariyer planlamalarıyla yakından ilişkilidir. Bu nedenle, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmi alanındaki bilgi düzeyleri, algıları incelenmeli ve bu alana yönelik akademik katkılar artırılmalıdır.

Sağlık turizmi, turizm sektörünün çeşitlenmesiyle birlikte, ülke ekonomisine sağladığı döviz girdisiyle önemli katkılarda bulunan bir alan haline gelmiştir. Sağlık, tarihsel olarak hayati bir öneme sahip olmuş ve bireylerin sağlıklı yaşam sürme isteği, sağlık hizmetlerine küresel ölçekte erişimi artırmıştır. Türkiye'deki genç nüfusun, sağlık turizminin ekonomik kalkınmadaki rolünü doğru bir şekilde kavrayarak bu alanda farkındalık geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Literatürde sağlık turizmi farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, bu alanda yapılan araştırmalar genellikle tıp öğrencilerinin algılarına odaklanmıştır.^{14,18} Sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri, gelecekte sağlık sektöründe çeşitli rollerde görev alacakları için, bu alana yönelik farkındalıklarının incelenmesi önem arz etmektedir. Ancak sağlık disiplinlerinde eğitim gören diğer

öğrencilerin sağlık turizmine yönelik algıları üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, bu araştırma, sağlık turizminin genç nesil üzerindeki etkilerini inceleyerek literatüre değerli bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmi alanındaki farkındalık düzeyleri ve bu durumu etkileyen ilişkili faktörleri belirlemeyi amaçlamakta olup, literatürdeki boşlukları doldurma potansiyeli açısından önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Literatür özeti

Sağlık turizmi, bireylerin tedavi, rehabilitasyon ya da sağlıklı yaşam hizmetlerine erişim amacıyla kendi ülkeleri dışına seyahat etmelerini içeren ve günümüzde giderek önemi artan bir sektör haline gelmiştir. Sağlık sistemlerindeki yapısal sorunlar, yüksek maliyetler ve hizmete erişimdeki eşitsizlikler, sağlık turizmini küresel ölçekte cazip hale getirmektedir. Literatürde sağlık turizmi; medikal turizm, termal turizm, engelli yaşı, bakım ve wellness uygulamaları çerçevesinde ele alınmakta, bireylerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik çok boyutlu bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır.^{2,6}

Uluslararası çalışmalarda, sağlık turizmine olan talebin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere arttığı, bireylerin yalnızca fiziksel iyileşme değil aynı zamanda kültürel deneyim, mahremiyet, hizmet kalitesi ve maliyet avantajı gibi nedenlerle yurt dışı sağlık hizmetlerini tercih ettikleri bildirilmektedir.^{3,5} Örneğin, bazı araştırmalarda hastaların gelişmiş ülkelerdeki uzun bekleme süreleri yerine daha hızlı ve ekonomik hizmet almak amacıyla başka ülkelere yöneldiği saptanmıştır.⁴

Türkiye’de yapılan araştırmaların önemli bir bölümü, sağlık turizminin ekonomik boyutuna ve tıp öğrencilerinin bu alana yönelik bakış açılarına odaklanmaktadır; bununla birlikte sağlık çalışanları, sağlık yönetimi ve turizm alanlarındaki öğrenci ve akademisyenleri kapsayan farklı örneklerle yürütülen çalışmalar da mevcuttur.^{2,6} Korkutan ve Yıldız’ın çalışmasında, tıp öğrencilerinin sağlık turizmini büyük ölçüde ekonomik katkı açısından değerlendirdikleri

vurgulanmaktadır.² Benzer şekilde, Arkın ve Salha, öğrencilerin sağlık turizmine ilgi duymalarına rağmen konuya dair bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.⁶

Ancak hemşirelik, fizyoterapi, beslenme ve diyetetik gibi farklı sağlık disiplinlerinde öğrenim gören öğrencilerin sağlık turizmine yönelik algıları sınırlı düzeyde araştırılmıştır. Bu grupların sağlık turizmindeki potansiyel katkıları ve profesyonel rollerine ilişkin bilgi eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı hedefleyerek, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmine ilişkin farkındalık düzeylerini ve bu farkındalığı etkileyen faktörleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece, hem alana ilişkin teorik bilgi birikimine katkı sağlanmakta hem de sağlık turizminin insan kaynağı planlamasında dikkate alınması gereken yeni bir bakış açısı sunulmaktadır

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi

Araştırmada, Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan öğrencilerin sağlık turizmine yönelik algıları ve bu durumu etkileyen ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, 01.05.2025–23.05.2025 tarihleri arasında kesitsel ve tanımlayıcı tipte bir araştırma olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Veriler, üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören tüm öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Balgat Yerleşkesi’nde eğitim öğretimine devam eden, toplam 802 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile orantılı tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak toplam 260 katılımcı belirlenmiş olup, bu dağılım hemşirelik (n=74), beslenme ve diyetetik (n=50), dil ve konuşma terapisi (n=51), fizyoterapi (n=63) ve sağlık yönetimi (n=35) bölümlerine göre yapılmıştır.¹⁵

Çalışmada örnekleme yöntemi kullanılarak 260 katılımcı belirlenmiş olsa da, analize dahil edilen 277 katılımcı arasında dil ve konuşma

terapisi öğrencilerinin sayısının hedefe göre yüksek, diğer bölümlerdeki katılımcı sayılarının ise düşük kalmasının birkaç olası nedeni bulunmaktadır. Bu durum, ilgili bölüm öğrencilerinin katılım motivasyonunun daha yüksek olması, iletişim yollarının daha etkin kullanılması veya diğer bölümlerdeki öğrenci katılımının zaman ve motivasyon eksikliği nedeniyle sınırlı kalmasıyla açıklanabilir.

Veri toplama araçları

Veri toplama aracı olarak Öğrenci Bilgi Formu ile Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği (STFÖ) kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak oluşturulan anket formu ve ölçek sorumlu öğretim elemanlarının bilgisi ve onayı doğrultusunda öğrencilere ders saatlerinde dağıtılmıştır. Çalışmada anketler öğrencilerin öz bildirimlerine dayalı olarak doldurulmuş olup, her bir anket ortalama 20 dakika içinde tamamlanmıştır. Öğrencilere çalışma hakkında bilgilendirme yapılmış, katılımı kabul eden öğrencilerden anket formları aracılığıyla öz bildirimlerine dayalı veriler toplanmıştır.

Öğrenci bilgi formu

Öğrenci Bilgi Formu, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin yer aldığı, yaş, cinsiyet, son mezun oldukları lise, öğrenim gördükleri sınıf, eğitim gördükleri bölüm, sağlık turizm kavramını duyma durumları gibi toplam 10 sorudan oluşmaktadır.^{1,14,16}

Sağlık turizmi farkındalık ölçeği

STFÖ ise Kızıldağ (2018), Korkutan ve Yıldız (2017) tarafından geliştirilmiş olup son hali Dağlı (2021) tarafından ortaya koyulmuştur.¹⁷⁻¹⁹ Ölçek 22 sorudan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte 5'li likert türüne sahip seçenekli sorular bulunmaktadır. Bu seçenekler; "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Fikrim Yok", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" şeklindedir. STFÖ'nün puanlaması ise; "Kesinlikle Katılmıyorum" 1, "Katılmıyorum" 2, "Ne katılıyorum ne katılmıyorum" 3, "4 ve "Kesinlikle Katılıyorum" 5 puan olarak hesaplanmaktadır. En düşük puanın 1, en

yüksek puanın ise 5 olduğu ölçekten alınabilecek maksimum puan 110, minimum puan 22 puandır. STFÖ'nün güvenilirliğinin çok yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Cronbach's Alpha=0,825).¹⁹

Verilerin analizi

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 24.0 ve AMOS lisanslı paket programları ile yapılmış olup, normal dağılıma uygunluk testi Kolmogorov-Smirnov Testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılım göstermeyen gruplar arasındaki farklılık Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis ve bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Veri analizinde iki yönlü hipotezlerin testi için $p < 0.05$ değeri anlamlı kabul edilmiştir. Ayrıca ölçek geçerliliğini test etmek amacıyla yapılan doğrulayıcı Açıklayıcı Faktör Analizi (DFA), SPSS 24.0 programı ile gerçekleştirilmiştir

Araştırmanın etik boyutu

Çalışmayla ilgili üniversitenin etik kurul onayı (05/05/2025 tarihli, 05 Numaralı karar) ve ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Çalışma Helsinki İlkeler Deklarasyonu'na uyularak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1'de öğrencilerin sosyodemografik bilgileri yer almaktadır. Öğrencilerin %94,9'unun 17-24 yaş grubunda yer aldığı, %84,1'inin kadın olduğu, %53,8'inin devlet lisesi mezunu olduğu, %39,7'sinin 2. sınıf olduğu, %76,5'inin genel akademik not ortalamasının (GANO) 2,00-2,99 aralığında yer aldığı ve %36,1'inin dil konuşma terapisi bölümündeki öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %67,5'i sağlık turizmi kavramını daha önce duyduklarını, %88,4'ü sağlık turizminin ülkeler için ekonomik bir kazanç sağladığını, %76,9'u sağlık turizmi konusunda eğitim almanın mesleki gelişimine katkı sağlayacağını ve %45,8'i kendi meslek hayatlarında sağlık turizmi ile ilgili bir alanda çalışmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik dağılımları.

Değişken	Grup	n	Yüzde
Yaş	17-24 yaş	263	94,9
	25-42 yaş	14	5,1

Cinsiyet	Kadın	233	84,1
	Erkek	44	15,9
Eğitim Düzeyi	Devlet Lisesi	149	53,8
	Sağlık Meslek Lisesi	7	2,5
	Özel Lise	121	43,7
Sınıf	1. Sınıf	82	29,6
	2. Sınıf	110	39,7
	3. ve 4. Sınıf	85	30,7
GANO	0.00-1.99	20	7,2
	2.00-2.99	212	76,5
	3.00-4.00	45	16,2
Bölüm	Sağlık Yönetimi	27	9,7
	Hemşirelik	53	19,1
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	54	19,5
	Beslenme ve Diyetetik	43	15,5
	Dil Konuşma Terapisi	100	36,1

Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendikten sonra Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) AMOS programı kullanılarak uygulanmıştır. Ölçeğin içsel tutarlılığını gösteren Cronbach Alpha (α) katsayısının 0,70 ve üzerinde olması güvenilirlik açısından kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, bir faktörde yer alan maddelerin faktör yüklerinin en az 0,50 olması gerekliliği literatürde önerilmektedir.²⁰ Tablo 2’de, standartlaştırılmış faktör yükleri, ortalama açıklanan varyans (AVE), birleşik güvenilirlik (CR), aritmetik ortalamalar, standart sapmalar ve Cronbach Alpha değerleri sunulmuştur.

Analiz sonucunda, tüm alt boyutlarda Cronbach Alpha değerleri 0,70’in üzerinde bulunmuş olup, ölçeğin genel olarak güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Kurumsal yeterlilik, imaj ve sağlık turizminin etkileri boyutlarının AVE değerleri 0,50’nin üzerinde iken, farkındalık boyutunun AVE değeri referans değerinin altında kalmıştır. Ancak, birleşik güvenilirlik (CR) değerlerinin 0,60’ın üzerinde olması durumunda, AVE’nin 0,50’nin altında kalmasının yapı geçerliliğini olumsuz etkilemediği ve yakınsama geçerliliğinin sağlandığı literatürde belirtilmiştir.²¹ Bu kapsamda, çalışmada yer alan ölçeklerin yapı geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 2. Ölçeğe ilişkin faktör analizi verileri.

Boyutlar / Ölçek Maddeleri	Faktör Yüğü	$\bar{x}$	s	Varyans Yüzdesi	AVE	CR	α
Farkındalık Boyutu				48,72	0,37	0,90	0,89
Madde 1	0,78	4,32	0,86				
Madde 2	0,75	4,25	0,89				
Madde 3	0,72	4,40	0,80				
Madde 4	0,65	4,05	0,98				
Madde 5	0,70	4,10	0,94				
Madde 6	0,74	4,18	0,85				
Madde 7	0,76	4,00	0,90				
Madde 8	0,69	3,90	0,97				
Madde 15	0,79	4,35	0,83				
Kurumsal Yeterlilik Boyutu				11,24	0,58	0,91	0,86
Madde 9	0,66	3,85	0,92				
Madde 10	0,71	4,00	0,87				
Madde 11	0,68	3,90	0,95				
Madde 14	0,60	3,65	1,00				
Madde 18	0,73	4,05	0,85				
Madde 19	0,67	4,08	0,91				
İmaj Boyutu				7,38	0,49	0,75	0,80
Madde 12	0,61	3,55	1,05				
Madde 13	0,64	3,78	0,98				
Madde 16	0,75	4,20	0,82				

Madde 17	0,70	4,12	0,88				
Sağlık Turizminin Etkileri Boyutu				5,12	0,71	0,79	0,84
Madde 20	0,80	4,42	0,79				
Madde 21	0,73	4,10	0,90				
Madde 22	0,77	4,28	0,84				

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği alt boyutlarından farkındalık puan ortalamasının 26,92±5,63, minimum 11 ve maksimum 45 olduğu; kurumsal yeterlilik puan ortalamasının 17,89±3,48, minimum 7 ve maksimum 30 olduğu; imaj puan ortalamasının 12,64±2,49, minimum 6 ve maksimum 20 olduğu ve sağlık turizminin etkileri puan ortalamasının 9,39±2,20,

minimum 3 ve maksimum 15 puan olduğu görülmektedir. Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği toplam puan ortalaması 66,85±10,95 olup alınan puanlar minimum 29 ve maksimum 107 arasında değişmektedir. Analiz sonucunda, örneklem grubundaki öğrencilerin sağlık turizmi ile ilgili orta düzeyde farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Sağlık turizmi farkındalığı ölçeği puanları.

Alt Boyutlar	N	Min	Max	$\bar{x}$	SS
Farkındalık	277	11	45	26,92	5,63
Kurumsal Yeterlilik	277	7	30	17,89	3,48
İmaj	277	6	20	12,64	2,49
Sağlık Turizminin Etkileri	277	3	15	9,39	2,20
Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği Toplam Puan	277	29	107	66,85	10,95

N: örneklem sayısı, Min: minimum, max: maksimum, $\bar{x}$: ortalama SS: standart sapma

Tablo 4'te Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği'nin normallik testi sonuçları yer almaktadır. Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına göre, Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin tüm değişkenlerde p değerlerinin 0,05'ten küçük olması ($p<0,05$), verilerin normal dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır. Farkındalık (Kolmogorov's D: 0,77), kurumsal yeterlilik (D=0,130), imaj (D=0,142), sağlık turizminin etkileri (D=0,184) ve ölçek toplam puanı (D=0,095) için tüm p değerleri 0,000 olarak bulunmuştur. Buna göre, parametrik olmayan testlerin kullanılması gerektiği

anlaşılmaktadır. Ayrıca, çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1 sınırları içerisinde olan alt boyutlar (farkındalık, kurumsal yeterlilik, imaj, sağlık turizminin etkileri) verinin dağılımı hakkında genel bir simetri ve normalite izlenimi verse de, Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği toplam puanı için basıklık değeri 1,791 ile bu sınırın dışında kalmıştır. Bu da dağılımın sivrililiğine işaret etmekte olup, verinin normal dağılımdan sapma gösterdiğini desteklemektedir. Elde edilen analiz sonuçları doğrultusunda, verilerin analizinde parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerin tercih edilmesi daha uygun olmaktadır.

Tablo 4. Sağlık turizmi farkındalığı ölçeği normallik testi.

Alt Boyutlar	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık	Basıklık
	D	sd	p		
Farkındalık	0,077	277	0,000*	-0,090	0,672
Kurumsal Yeterlilik	0,130	277	0,000*	0,353	0,894
İmaj	0,142	277	0,000*	0,342	0,785
Sağlık Turizminin Etkileri	0,184	277	0,000*	0,379	0,946
Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği Toplam Puan	0,095	277	0,000*	0,313	1,791

Kolmogorov's D: test istatistiği, sd: serbestlik derecesi, $p<0,05$

Tablo 5'te Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği alt boyutlarının demografik değişkenlere göre karşılaştırmasına ilişkin bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir. Farkındalık alt boyutunda yaş, cinsiyet, eğitim

düzeyi ve GANO açısından anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p>0,05$) sınıf düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur ($p=0,013$). Tukey HSD testi ile yapılan post-hoc analiz sonuçlarına göre, 1. sınıf öğrencileri ile 2. sınıf ve 3.-4. sınıf öğrencileri arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Ayrıca bölümler arasında da anlamlı fark saptanmış olup ($p=0,000$) sağlık yönetiminin farkındalık düzeyi diğer bölümlerden anlamlı

şekilde yüksektir. Bunun yanı sıra hemşirelik ile beslenme ve diyetetik ve dil konuşma terapisi bölümleri arasında da anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 5. Sağlık turizmi farkındalık ölçeği alt boyutlarının demografik özelliklere göre karşılaştırması.

Boyutlar		Grup	n	$\bar{x}$	SS	t/F	p	Fark
Farkındalık	Yaş	17-24 yaş	263	26,96	5,64	0,534	0,594	c>b>a
		25-42 yaş	14	26,14	5,66			
	Cinsiyet	Kadın	233	26,68	5,62	-1,673	0,095	
		Erkek	44	28,22	5,56			
	Eğitim Düzeyi	Devlet Lisesi	149	26,38	5,51	1,573	0,209	
		Sağlık Meslek Lisesi	7	26,85	5,78			
		Özel Lise	121	27,60	5,74			
	Sınıf	1. Sınıf ^a	82	22,39	4,44	4,423	0,013*	
		2. Sınıf ^b	110	25,72	6,27			
		3. ve 4. Sınıf ^c	85	29,44	5,56			
	GANO	0.00-1.99	20	28,35	5,86	1,430	0,241	
		2.00-2.99	212	27,01	5,75			
		3.00-4.00	45	25,88	4,86			
	Bölüm	Sağlık Yönetimi ^a	27	32,18	4,82	9,747	0,000*	
		Hemşirelik ^b	53	27,98	5,35			
		Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ^c	54	26,55	6,12			
		Beslenme ve Diyetetik ^d	43	26,72	4,13			
		Dil Konuşma Terapisi ^e	100	25,24	5,38			
Kurumsal Yeterlilik	Yaş	17-24 yaş	263	17,86	3,45	-0,512	0,609	
		25-42 yaş	14	18,35	4,16			
	Cinsiyet	Kadın	233	17,67	3,34	-2,366	0,019*	
		Erkek	44	19,02	3,99			
	Eğitim Düzeyi	Devlet Lisesi	149	17,83	3,09	0,834	0,436	
		Sağlık Meslek Lisesi	7	19,57	3,64			
		Özel Lise	121	17,85	3,91			
	Sınıf	1. Sınıf ^a	82	17,78	3,06	3,848	0,022*	
		2. Sınıf ^b	110	19,16	3,44			
		3. ve 4. Sınıf ^c	85	17,89	3,48			
	GANO	0.00-1.99	20	17,75	3,24	0,082	0,922	
		2.00-2.99	212	17,93	3,59			
		3.00-4.00	45	17,73	3,09			
	Bölüm	Sağlık Yönetimi ^a	27	20,62	3,78	6,250	0,000*	
		Hemşirelik ^b	53	18,50	3,46			
		Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ^c	54	17,20	4,11			
		Beslenme ve Diyetetik ^d	43	17,48	3,04			
		Dil Konuşma Terapisi ^e	100	17,37	2,82			
İmaj	Yaş	17-24 yaş	263	12,67	2,47	0,88	0,379	
		25-42 yaş	14	12,07	2,75			
	Cinsiyet	Kadın	233	12,62	2,47	-0,245	0,806	
		Erkek	44	12,72	2,58			
	Eğitim Düzeyi	Devlet Lisesi	149	12,34	2,40	2,366	0,096	
		Sağlık Meslek Lisesi	7	12,57	1,98			
		Özel Lise	121	13,00	2,59			
	Sınıf	1. Sınıf ^a	82	12,52	2,25	1,637	0,197	
		2. Sınıf ^b	110	12,96	2,69			
		3. ve 4. Sınıf ^c	85	12,34	2,40			
	GANO	0.00-1.99	20	13,85	2,70	2,773	0,064	
		2.00-2.99	212	12,59	2,58			
		3.00-4.00	45	12,33	1,67			

Sağlık Turizminin Etkileri	Bölüm	Sağlık Yönetimi ^a	27	14,81	2,57	6,817	0,000*	a>b>d>c>e
		Hemşirelik ^b	53	12,49	2,47			
		Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ^c	54	12,81	2,85			
		Beslenme ve Diyetetik ^d	43	12,32	2,42			
		Dil Konuşma Terapisi ^e	100	12,18	1,97			
	Yaş	17-24 yaş	263	9,39	2,12	0,187	0,852	
		25-42 yaş	14	9,28	3,47			
	Cinsiyet	Kadın	233	9,20	1,98	-3,391	0,001*	
		Erkek	44	10,40	2,94			
	Eğitim Düzeyi	Devlet Lisesi	149	9,30	2,07	0,715	0,490	
		Sağlık Meslek Lisesi	7	10,28	2,42			
		Özel Lise	121	9,44	2,35			
	Sınıf	1. Sınıf ^f	82	8,59	1,96	3,517	0,031*	c>b>a
		2. Sınıf ^b	110	8,64	2,22			
		3. ve 4. Sınıf ^c	85	10,87	2,33			
	GANO	0.00-1.99	20	10,25	2,63	1,670	0,190	
		2.00-2.99	212	9,34	2,26			
		3.00-4.00	45	9,24	1,63			
	Bölüm	Sağlık Yönetimi ^a	27	11,37	2,30	9,377	0,000*	a>b>d>c>e
		Hemşirelik ^b	53	9,62	2,18			
		Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ^c	54	9,53	2,50			
		Beslenme ve Diyetetik ^d	43	8,37	2,00			
		Dil Konuşma Terapisi ^e	100	9,10	1,72			

**Posthoc Tukeys HSD testi

Kurumsal yeterlilik alt boyutu incelendiğinde, cinsiyet ($p=0,019$), sınıf düzeyi ($p=0,022$) ve bölümler ($p=0,000$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Tukey HSD testi ile yapılan Post-hoc analizi yapıldığında, 1. sınıf öğrencileri ile 2. sınıf ve 3.-4. sınıf öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Bölümler açısından bakıldığında, sağlık yönetimi ile hemşirelik, beslenme ve diyetetik ve dil konuşma terapisi bölümleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

İmaj alt boyutunda demografik değişkenler açısından anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p=0,000$). Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin puanları diğer tüm bölümlere göre anlamlı şekilde yüksektir.

Sağlık turizminin etkileri alt boyutu incelendiğinde, cinsiyet ($p=0,001$), sınıf düzeyi ($p=0,031$) ve bölümler ($p=0,000$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 1. sınıf öğrencileri ile 2. sınıf ve 3.-4. sınıf öğrencileri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca sağlık yönetimi bölümündeki öğrencilerin puanlarının tüm bölümlerden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuş, bunun yanı sıra hemşirelik ve

beslenme ve diyetetik bölümleri arasında da anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Tartışma

Sağlık turizmi, küreselleşmenin etkisiyle giderek önem kazanan ve ülkeler için ekonomik katkı sağlayan bir sektör haline gelmiştir. Ancak literatürdeki sınırlı sayıda çalışma, bu alandaki toplumsal farkındalığın ve bilgi düzeyinin özellikle geleceğin sağlık sektörünü oluşturacak öğrenciler arasında düşük kaldığını göstermektedir.^{22,23} Bu çalışma, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmine ilişkin algılarını inceleyerek farkındalık düzeylerine katkı sağlamayı amaçlamakta; aynı zamanda öğrencilerin bu alandaki bilinç düzeyinin artırılmasının, gelecekte sunacakları sağlık hizmetlerine olumlu yansıtacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin %67,5'i sağlık turizmi kavramını duymuş, %88,4'ü bunu ekonomik kazanç olarak değerlendirmiştir. %76,9'u eğitimin mesleki gelişime katkısını kabul ederken, %45,8'i sağlık turizmi alanında çalışmayı planlamaktadır. Bu sonuçlar, öğrencilerin çoğunluğunun sağlık turizmi kavramına aşina olduğunu ve bunu ekonomik bir kazanç kaynağı olarak gördüğünü göstermektedir. Ayrıca, büyük bir kısmı bu

alandaki eğitimin mesleki gelişime katkı sağlayacağına inanmakta ve yaklaşık yarısı kariyerlerinde sağlık turizmi alanında çalışmayı planlamaktadır.

Sağlık Turizmi Farkındalığı Ölçeği puan ortalaması $66,85 \pm 10,95$ olup, öğrencilerin farkındalık düzeyinin orta seviyede olduğu; alt boyutlar olan farkındalık, kurumsal yeterlilik, imaj ve sağlık turizminin etkilerinin de benzer şekilde orta düzeyde bulunduğu saptanmıştır. Bu orta düzey farkındalık, sağlık turizmi eğitiminin lisans düzeyinde henüz yaygınlaşmamış olmasından kaynaklanabilir; bu durum da bireylerin bilgi edinimini Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı bağlamında sınırlı hale getirmektedir.

Bu bulgular, sağlık turizmi farkındalığı düzeyinin üniversite öğrencileri arasında sınırlı kaldığını ortaya koyan önceki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin, Çakmak ve Gürkan'ın yaptığı çalışmada, öğrencilerin sağlık turizmine ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ve katılımcıların %40'ından azının soruları doğru yanıtladığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada, öğrencilerin yaklaşık yarısının sağlık turizmi kavramını hiç duymamış ya da yanlış bildiği vurgulanmıştır.²⁴ Benzer biçimde, Sheikholeslami'nin İran'da yürüttüğü çalışmalarda da katılımcıların %20'sinden azının sağlık turizmi kavramını bildiği saptanmıştır.²⁵ Elde edilen bu sonuç, sadece Türkiye'ye özgü değil; sağlık turizmi farkındalığının uluslararası düzeyde de gelişim alanı olduğunu göstermektedir. Uluslararası farkındalık düzeyleri karşılaştırıldığında, bu sonuçlar sektörel bilgi eksikliğinin evrensel bir sorun olduğunu düşündürmektedir. Ölçeğin alt boyut analizlerinde, özellikle "Sağlık Turizminin Etkileri" ve "Kurumsal Yeterlilik" alanlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu, ülkemizde sağlık turizmiyle ilgili gelişmelerin öğrencilerin farkındalığında artışa neden olduğunu göstermektedir.^{17-19,22,26-31.} Kurumsal yeterlilik algısındaki artış, öğrencilerin sağlık kurumlarının uluslararası hasta kabulü, akreditasyonlar ve dil yeterliliği gibi alanlardaki gelişmeleri takip ettiklerini göstermektedir.

Bu çalışmada sağlık turizmi farkındalık ölçeği alt boyutları ile yaş değişkeni arasında

anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Yaşa bağlı farkındalığın olmaması, bilişsel gelişim kuramları açısından değerlendirildiğinde, bu yaş grubundaki öğrencilerin benzer öğrenme ortamlarında ve eğitim müfredatında bulundukları için bilgi edinme kapasitelerinde büyük farklar olmamasıyla açıklanabilir. Ancak literatürde yaş değişkenine ilişkin farklı bulgular mevcuttur. Örneğin, Dağlı yaş ile sağlık turizmi etkileri ve dil-eğitim boyutları arasında anlamlı ilişki saptarken; imaj ve kurumsal yeterlilik boyutlarında anlamlı bir ilişki belirlememiştir.¹⁹ Öztürk ve arkadaşlarının ise 25–45 yaş grubu ile 46 yaş ve üzeri grupta sağlık turizmi etkilerine yönelik farkındalık düzeyinin anlamlı şekilde değiştiğini bildirmiştir.³² Benzer şekilde, Shaygani çalışmasında 25–35 yaş arası bireylerin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir.³³ Alkaç ise 23–32 yaş grubundaki bireylerin toplam farkındalık puanlarının 18-22 yaş grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiş ve yaş ile farkındalık düzeyinin pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.³² Kızıldağ da yaş değişkeninin farkındalığı etkileyen önemli bir faktör olduğunu vurgulamıştır.¹⁷ Bununla birlikte, Yaba ve Altıparmak çalışmalarında yaş değişkenine göre anlamlı bir fark saptanmamıştır.^{23,26} Dolayısıyla, yaş değişkeninin sağlık turizmi farkındalığı üzerindeki etkisinin örneklem özelliklerine ve çalışmanın yürütüldüğü bağlama göre değişiklik gösterebileceği düşünülmektedir.

Çalışmada sağlık turizmi farkındalığı boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde, özellikle cinsiyet değişkeninin bazı alt boyutlar üzerindeki etkisi dikkat çekmektedir. İmaj boyutu açısından cinsiyet ile anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Dağlı çalışmasında da benzer şekilde cinsiyet ile imaj boyutu arasında istatistiksel bir ilişki saptanmıştır.¹⁹ Bununla birlikte, sağlık turizmi etkileri, dil-eğitim ve kurumsal yeterlilik boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.^{19,24} Bu bulgular mevcut çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Tıp ve turizm fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmine ilişkin algılarının cinsiyet değişkenine göre

değerlendirildiği bir diğer çalışmada, “Sağlık Turizminin Etkileri” ve “İmaj” boyutlarında erkek öğrencilerin farkındalıklarının kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.²⁴ Acar ve Turan’ın hastane çalışanları üzerinde yaptığı araştırmada da cinsiyet ile sağlık turizmi farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.²² Ancak, sağlık turizmi farkındalığı alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılıklarını inceleyen bazı çalışmalar ise bu ilişkiyi desteklememektedir.^{17,23,28} Bu sonuç, literatürde cinsiyetin sağlık turizmi farkındalığı üzerindeki etkisine dair bulguların karmaşık ve çalışmaya özgü değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Son olarak, Alkaç tarafından yapılan bir çalışmada kadın katılımcıların “Bilinç ve Farkındalık” ile “Altyapı ve Destek Hizmetleri” boyutlarında erkek katılımcılara göre daha yüksek puanlar aldığı ve sağlık turizmi farkındalıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.³⁴ Bu sonuç, Dağlı ve Çabuk çalışmalarından farklılık göstermektedir.^{19,35}

Bu çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre sağlık turizmi farkındalık düzeyleri incelenmiş ve sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin puanlarının diğer bölümlere kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, yapısal-fonksiyonel yaklaşım çerçevesinde değerlendirildiğinde, sağlık sisteminin organizasyonel yapısında yer alan bireylerin, sistemin sürdürülebilirliği açısından stratejik alanlara (örneğin sağlık turizmi) daha fazla duyarlılık geliştirdiklerini göstermektedir.⁹ Sağlık Yönetimi öğrencilerinin, sağlık turizmi alanında yönetimsel ve stratejik bilgiye daha fazla maruz kalmaları, farkındalık düzeylerini yükselten temel etkenlerden biri olarak değerlendirilebilir.

Literatürde Yaba ve Dağlı gibi çalışmalar, turizm ve sağlık bilimleri fakülteleri öğrencilerinin sağlık turizmi farkındalıklarının diğer fakültelere göre daha yüksek olduğunu belirtmekten, bu çalışma sağlık yönetimi bölümünün bu alanda özel bir konumda olduğunu göstermektedir.^{19,23} İlgili bulgular, sağlık turizmi alanının multidisipliner yapısına ve yönetim boyutunun giderek artan önemine işaret etmektedir. Sağlık Yönetimi

öğrencilerinin, sağlık turizmi ile ilgili yönetimsel süreçler, organizasyon ve planlama alanlarında daha fazla bilgiye maruz kalmaları, farkındalıklarının artmasına katkı sağlamaktadır. Bu tespit, Yaba ve Dağlı gibi araştırmaların bulgularıyla uyumludur; bu çalışmalar da fakülte ve bölüm farklılıklarının sağlık turizmi farkındalığını etkilediğini göstermiştir.^{19,23} Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin sağlık turizmi farkındalık düzeylerinin diğer bölümlere göre daha yüksek çıkması, bu alanın eğitim ve uygulamada daha fazla desteklendiğini göstermektedir. Ayrıca, hemşirelik, beslenme ve diyetetik ile dil ve konuşma terapisi gibi bölümler arasındaki farklılıklar, sağlık turizmi farkındalığının disiplinler arası farklılıklar gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, eğitim programlarının sağlık turizmi konusundaki içeriğinin güçlendirilmesi ve disiplinler arası farkındalık artırıcı stratejiler geliştirilmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

Çalışmamızda, sınıf düzeyi ile sağlık turizmi farkındalığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş; sınıf ilerledikçe farkındalık düzeyinin arttığı gözlenmiştir. Bu bulgu literatürde sınıf düzeyinin sağlık turizmi farkındalığını etkilediğini belirten çalışmaları desteklemektedir.³⁶ Ancak, sağlık turizmi farkındalığı üzerine yapılan çalışmaların çoğunluğunun çalışanlar üzerinde yapılmış olması, bu çalışmanın öğrenciler üzerinde yapılması açısından özgünlük katmaktadır.^{14,22,31,32}

Yapılan bazı çalışmalar da çalışma bulgularımıza benzer şekilde sınıf düzeyinde anlamlı farklar bulurken^{19,23,37} bazı araştırmalarda ise sınıf değişkeninin sağlık turizmi farkındalığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bildirilmiştir.^{19,23} Örneğin, Dağlı tıp ve turizm fakültesi öğrencileri arasında sınıf düzeyine göre anlamlı farklar bulamamış, ancak bazı alt boyutlarda sınıfa bağlı değişikliklere işaret etmiştir.¹⁹ Genel olarak çalışmanın sonuçları, öğrencilerin sağlık turizmi farkındalığının artırılması için eğitim içeriklerine sistematik ve teorik temelli modüller eklenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, eğitim kurumlarının sağlık turizmi konusunu

disiplinler arası bir anlayışla ele alması önem arz etmektedir.

Araştırmanın kısıtlılıkları

Bu çalışma, yalnızca bir üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlı olduğundan, bulguların genellenebilirliği kısıtlıdır. Veriler öz bildirim yoluyla toplandığı için yanıtların doğruluğu katılımcıların beyanlarına bağlıdır ve yanıt yanlılığı oluşabilir. Ayrıca, kesitsel tasarım kullanılması nedensel ilişki kurmayı sınırlamaktadır. Bu yöntemsel sınırlılıklar, sonuçların yorumlanmasında göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç

Bu çalışmada sağlık turizmi farkındalığı, ekonomik, kültürel ve kurumsal boyutlar çerçevesinde değerlendirilmiş olup, katılımcıların bu alanlardaki bilgi ve bilinç düzeyleri ölçülmüştür. Veri analizi sonucunda, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmine ilişkin farkındalık düzeylerinin genel olarak orta seviyede olduğunu ortaya koymuştur. Ancak farkındalık düzeyleri, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Özellikle sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin daha yüksek farkındalık düzeylerine sahip olması, bu alandaki eğitimin niteliği ve alanla kurulan doğrudan ilişkinin etkisini göstermektedir.

Araştırma bulguları, öğrencilerin önemli bir kısmının sağlık turizmini ekonomik bir fırsat olarak gördüğünü ve bu alanda kariyer yapmayı planladığını ortaya koymuştur. Bu durum, sağlık hizmetlerinin gelecekte daha fazla ticari yaklaşımla şekillenebileceğine işaret etmektedir. Öğrencilerin sağlık turizmine yönelik algılarında mesleki kimlikten ziyade ekonomik getiri beklentisinin öne çıkması, bu alanda verilen eğitimin içeriğinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Sonuçlar, sağlık turizmi konusunda bilinç kazandırmanın sadece bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması gerektiğini; aynı zamanda etik, toplumsal sorumluluk ve hizmet kalitesi boyutlarını da içeren disiplinler arası bir eğitim yaklaşımının benimsenmesinin önemli

olduğunu göstermektedir. Özellikle eğitim sürecinin erken evrelerinden itibaren bu konuya yer verilmesi, öğrencilerin hem sağlık hizmet sunumuna hem de sağlık turizmine daha bütüncül ve etik temelli bir bakış açısıyla yaklaşmalarına katkı sağlayacaktır.

Teoriye katkı

Bu çalışma, sağlık turizmi farkındalığını üniversite öğrencileri özelinde inceleyen ve demografik değişkenlerle ilişkisini ortaya koyan ender araştırmalardan biri olarak literatüre katkı sağlamaktadır. Planlı Davranış Teorisi, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı ve yapısal-fonksiyonel yaklaşım gibi teorik çerçeveler doğrultusunda elde edilen bulgular, bireylerin farkındalık düzeylerinin mesleki niyetlerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, araştırma sonuçları sağlık turizmi farkındalığının sadece bilgi düzeyi ile değil; algı, motivasyon ve mesleki yönelimle de ilişkili olduğunu ortaya koyarak literatüre teorik derinlik kazandırmaktadır.

Uygulamaya (pratiğe) katkı

Araştırma bulguları ve literatür doğrultusunda, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmi ve sağlık okuryazarlığı konularında bilgi düzeylerinin artırılması için eğitim programlarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Bu kapsamda, sağlık turizmi ile ilgili derslerin müfredata eklenmesi ve yabancı dil eğitimine yönelik desteklerin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, sosyal medya ve dijital platformlarda sağlık turizmi farkındalığını artırmaya yönelik içeriklerin zenginleştirilmesi, öğrencilerin konuya ilgisini artırabilir. Ülkemizde Yurtdışından çok fazla sağlık turisti ağırlandığı ve bu turistlerin ihtiyaçlarını giderebilmek adına öğrencilerin yabancı dil eğitimine önem verilmesi gerekmektedir.

Üniversiteler ile sağlık turizmi sektörü arasında iş birlikleri geliştirilerek staj ve uygulama imkânları sağlanmalı; bu sayede öğrencilerin mesleki deneyimleri ve kariyer niyetleri desteklenmelidir. Bu öneriler, sağlık turizmi sektöründe nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, sektöre genç ve bilinçli

profesyoneller kazandırılması açısından önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, sağlık altyapısının ülke genelinde yaygınlaştırılması, sektör standartlarının yükseltilmesi ve sağlık turizmi pazarlamasının etkinleştirilmesi hem öğrenciler hem de sektör için önemli gelişmeler yaratacaktır. Sağlık kurumlarının, öğrencilerin uygulamalı eğitimine katkı sağlayacak mekanizmalar geliştirmesi, teorik bilginin sahaya aktarımını güçlendirecektir.

Ayrıca, farklı üniversitelerde yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, sağlık turizmi farkındalığının kurumsal ve bölgesel değişkenlerle ilişkisini ortaya koyabilir. Nitel araştırmalarla öğrencilerin sağlık turizmine yönelik algılarının ve motivasyonlarının derinlemesine incelenmesi, mevcut bulgulara anlamlı katkılar sağlayacaktır.

Son olarak, sağlık turizmi alanında daha fazla araştırma yapılması ve öğrencilerin farkındalığını artırmak amacıyla etkinlikler düzenlenmesi, alandaki bilgi boşluklarının kapanmasına katkı sağlayacaktır. Öğrencilere sağlık turizmi farkındalığı kazandırmak, onların mesleki gelişimlerini destekleyerek sağlık hizmetlerinde kalite artışını sağlar. Ayrıca, farkındalık öğrencilerin motivasyonunu artırarak sağlık turizmi sektörünün sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunur. Bu nedenle, eğitim sürecinde farkındalık oluşturmak hem bireysel hem de sektörel açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçları eğitim politikalarının yeniden yapılandırılmasına ve üniversite-sektör iş birliklerinin geliştirilmesine yönelik somut veri sunmaktadır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmayla ilgili üniversitenin etik kurul onayı (05/05/2025 tarihli, 05 Numaralı karar) ve ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Çalışma Helsinki İlkeler Deklarasyonu'na uyularak gerçekleştirilmiştir.

Bilgilendirilmiş Onam

Araştırmaya katılan tüm bireylere çalışma hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, gönüllü olarak katılım sağladıkları ve istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri konusunda bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Katılımcıların gizliliği korunmuş ve veriler sadece araştırma amacıyla kullanılmıştır.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: A.C.; Tasarım ve dizayn: A.C.; Denetleme/Danışmanlık: A.C.; Kaynaklar: A.C.; Veri toplama ve/veya işleme: A.C.; Analiz ve/veya yorum: A.C.; Literatür tarama: A.C.; Yazıyı yazan: A.C.; Eleştirel inceleme: A.C.

Teşekkürler

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde desteklerini esirgemeyen Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğretim üyelerine ve araştırmaya katılan öğrencilere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma Desteği

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Beyanlar

Çalışma herhangi bir kongrede sunulmamıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Kaynaklar

1. Şahin GG, Tuzlukaya Ş. Turizm türleri ve turizm politikaları, Dünya'da ve Türkiye'de sağlık turizmi. In: Tengilimoğlu D, ed. Sağlık Turizmi. Ankara: Siyasal Kitabevi; 2020:51-69.
2. Connell J. Contemporary medical tourism: conceptualisation, culture and commodification. *Tourism Management*. 2013;34:1-13. doi:10.1016/j.tourman.2012.05.009
3. Carrera P, Lunt N. A. European perspective on medical tourism: the need for a knowledge base. *Int J Health Serv*. 2010;40(3):469-484.
4. Manna R, Cavallone M, Ciasullo MV, Palumbo R. Beyond the rhetoric of health tourism: shedding light on the reality of health tourism in Italy. *Curr Issues Tourism*. 2020;23(14):1805-1819. doi:10.1080/13683500.2019.1650726
5. Aydın O. Türkiye'de alternatif bir turizm; sağlık turizmi. *KMÜ Sos Ekonom Araş Derg*. 2012;14(23):91-96.
6. Lee CW, Li C. The process of constructing a health tourism destination index. *Int J Environ Res Public Health*. 2019;16(22):4579.
7. Pu B, Du F, Zhang L, Qiu Y. Subjective knowledge and health consciousness influences on health tourism intention after the COVID-19 pandemic: a prospective study. *J Psychol Afr*. 2021;31(2):131-139.
8. Özdemir Ş. Türkiye'nin termal sağlık turizmi potansiyeli. In: Altındış M, ed. Termal Turizm. Ankara: Nobel; 2015:1-12.

9. Zhang Q, Zhang H, Xu H. Health tourism destinations as therapeutic landscapes: understanding the health perceptions of senior seasonal migrants. *Soc Sci Med*. 2021;279:113951.
10. Büyük, Ö., & Akkuş, G. Medikal Turizm Verileri ve İstatistikleri: Gelişmekte Olan Ülkelerin Yükselişi ve Türkiye (Medical Tourism Data and Statistics: The Rise of Developing Countries and Turkey). *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 2024. 12(2), 1105-1124.
11. Liu F, Zhang F, Wu N, Keifalla James N. Career barriers of hospitality and tourism management students and the impacts on their career intention. *Econ Res-Ekonomska Istraživanja*. 2022;36(2).
12. Sullivan SE, Baruch Y. Advances in career theory and research: a critical review and agenda for future exploration. *J Manag*. 2009;35(6):1542-1571. doi:10.1177/0149206309350082
13. Halcomb E, Smyth E, McInnes S. Job satisfaction and career intentions of registered nurses in primary health care: an integrative review. *BMC Fam Pract*. 2018;19:1-14.
14. Arkin M, Salha H. Sağlık personelinin sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma: Tekirdağ örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2023;7(1):66-83. doi:10.26677/TR1010.2023.1197
15. Creswell JW, Creswell JD. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 5th ed. Sage Publications; 2018.
16. Boyacıoğlu N. Kariyer niyeti ve mesleki kimlik: turizm öğrencileri üzerine bir çalışma. *Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2019;5(1):45-60.
17. Kızıldağ GÇ. Hekim dışı sağlık personeli ve sağlık yöneticilerinin medikal sağlık turizmi konusunda farkındalıklarının değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Ufuk Üniversitesi; 2018.
18. Korkutan M, Yıldız A. Hastane yöneticilerinin medikal turizme ilişkin algılarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İİBF Dergisi*. 2017;7(14):385-397.
19. Dağlı M. Tıp fakültesi ve turizm fakültesi öğrencilerinin sağlık turizmi hakkındaki farkındalık düzeyleri [Yüksek Lisans Tezi]. Antalya: Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi; 2021.
20. Kalaycı Ş. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. 3rd ed. Ankara: Asil Yayın Dağıtım; 2008:322.
21. Hair JF, Anderson RE, Tatham RL, Black WC. Multivariate Data Analysis. 5th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall; 1998:612.
22. Acar N, Turan A. Sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma: Kırşehir örneği. *SCÜ İİBF Dergisi*. 2016;17(1):28-32.
23. Yaba M. Sağlık turizmi farkındalık düzeyinin belirlenmesi üzerine bir alan araştırması. *Int Soc Mentality Res Thinkers J*. 2022;8(65):2127-2139.
24. Çakmak R, Gürkan YD. The relationship between university students' awareness of health tourism and health literacy. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2025;27(1):407-415.
25. Sheikholeslami NZ. Medical tourism in Iran: attitude and challenges. *Electron Physician*. 2012;4(2):511-515.
26. Altıparmak E. Sağlık turizminin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerin analizi: Kahramanmaraş ili örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi; 2020.
27. Canver ŞS. Kamu ve özel hastane çalışanlarının sağlık turizmine ilişkin algılarının değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi; 2015.
28. Dökme S. Sağlık turizmi açısından Adana ilinin incelenmesi ve sağlık çalışanlarının medikal turizm faaliyetlerine bakış açısı [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş: KSÜ; 2016.
29. Erdoğan M. Kamu sağlık politikalarında yeni bir açılım sağlık turizmi: SDÜ hastanelerinde çalışan hekimlerin sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi]. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi; 2018.
30. Eriş H, Kemer E. Medical tourism awareness of health workers. *Indian J Forensic Med Toxicol*. 2020;14(4):7884-7889.
31. Gökmen B, Şapıcılar MC, Büyüksalvarcı A. Evaluation of the awareness of tourism faculty academicians towards health tourism. *J Turkish Tourism Res*. 2020;4(2):1180-1198.
32. Öztürk Y, Aydın T, Sert S. Sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Journal of History School*. 2023;64:1263-1277.
33. Shaygani F, Ahmadi Marzaleh M, Gheibi Z. Knowledge and attitude of students of medical sciences universities regarding health tourism: a cross-sectional study. *Health Sci Rep*. 2023;6(9):e1580.
34. Alkaç D. Lisans düzeyinde turizm ve tıp öğrenimi gören öğrencilerin sağlık turizmi hakkındaki algı düzeylerinin belirlenmesi: Konya ili örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2024.
35. Çabuk Ş. Sağlık çalışanlarının sağlık turizmi ile ilgili farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve tele tıp uygulamasının uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi: Bozyazı ilçesi örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Alanya: Alaaddin Keykubat Üniversitesi; 2023.
36. Şahman O. Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin sağlık turizmi farkındalık düzeyleri ile kariyer niyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*. 2024;10(3):162-172.
37. El-Dief M, El-Dief G. Factors affecting undergraduates' commitment to career choice in the hospitality sector: evidence from Saudi Arabia. *J Hum Resour Hosp Tour*. 2019;18(1):93-121. doi:10.1080/15332845.2019.1526533